E.T.A. Hoffmann

Sylvesternatten

E. T. A. Hoffmann

Sylvesternatten

Fragment af en rejsende entusiasts dagbog.

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af E. T. A. Hoffmann: *Sylvesternatten* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use.

This ebook edition of E. T. A. Hoffmann: *Sylvesternatten* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Udgiverens forord Note 1)

Den rejsende entusiast, fra hvis dagbog vi meddeler et Callot'sk fantasistykke, adskiller åbenbart sit indre liv så lidt fra det ydre, at man ikke kan skelne grænserne mellem de to. Men selv om du, gunstige læser! ikke tydeligt kan fornemme denne grænse, lokker åndeseeren dig måske over den, og uforvarende befinder du dig da i det fremmede tryllerige, hvis sælsomme gestalter træder lige ind i dit ydre liv, og vil omgås med dig som var man du's og gamle bekendte. At du modtager dem på samme måde, ja, at du ganske hengiver dig til deres vidunderlige adfærd, mange mindre febersyner, som de, idet de fatter stærkere omkring dig, villig måtte udholde, derom beder jeg, gunstige læser! ret af hjertet. Hvad kan jeg mere gøre for den rejsende entusiast, som nu engang overalt, og således også i Berlin denne Sylvesteraften, oplever så meget sælsomt og galt?

1. Den elskede

Jeg havde døden, den iskolde død i mit herte, ja! ud af mit inderste, ud af mit dybeste hjerte stak det ligesom med spidse istapper ind i de af flammer gennemstrømmede nerver. Vildt løb jeg, uden hat og kappe, ud i den mørke stormende nat. - Vejrhanerne peb; det var som om tiden hørligt rørte sit evige, frygtelige hjulværk, og som om det gamle år, straks, lig en tung vægt med hul klang, ville rulle ned i den dunkle afgrund. - Du ved det jo, at denne tid, jul og nytår, som opgår for jer alle så herlig, klar og frydefuld, altid kaster mig ud af den fredelige

celle på et bølgende, rasende hav. Julen! O, det er festdage, som længe lyser mig i møde i venlig glans. Jeg kan ikke vente på den - jeg er bedre, barnligere end det hele år igennem, ingen mørke hadefulde tanker nærer det for den sande himmelfryd åbnede bryst; jeg er atter en af lyst jublende dreng. Fra de brogede forgyldte udskæringer i de illuminerede krybbespil, tilsmiler mig yndige englehoveder, og igennem den larmende vrimmel på gaderne hører jeg hellig orgelklang, som lydende fra et vide fjerne, "for os er i dag en frelser fød!" - Men efter festen dør alting hen, al glans udslukkes i sørgeligt mørke. Bestandig flere og flere blomster falder hvert år visnede til jorden, deres spire udslukkes for evigt, ingen forårssol antænder nyt liv i de hentørrede grene. Dette ved jeg ret vel, men den fjendtlige magt stiller det uophørligt, når året lakker mod sin ende, frem for mit blik, med ondskabsfuld skadefryd. "Se!" hvisker det mig i øret, "se, hvor mange glæder skilles i dette år fra dig, som aldrig vender tilbage, men derfor er du også blevet klogere og gør overhovedet ikke længere meget af verdslig lystighed, men bliver bestandig mere og mere til en alvorlig mand - som savner al glæde." Til Sylvesteraftenen gemmer Djævelen hver gang et ganske særegent feststykke til mig. Han ved i det rigtige øjeblik, ret frygteligt hånende at fare ind i mit bryst med sin skarpe klo, og godter sig ret ved det hjerteblod, som sprudler ud af det. Hjælp finder han alle vegne; ligesom også i går justitsråden gik ham smukt til hånde. Hos ham (justitsråden, mener jeg) er der hver Sylvesteraften altid stort selskab, og der vil han berede enhver især en glæde til det kære nytår, hvorved han bærer sig så ubehændigt og plumpt ad, at alt det lystige, han møjsommeligt har udtænkt, forgår i komisk jammer. - Da jeg

trådte ind i forgemakket, kom justitsråden mig hurtigt i møde og standsede min indgang i helligdommen, hvorfra te og fin røgelse dampede mig i møde. Han så overordentlig velbehagelig og snu ud, han smilede ganske besynderligt til mig og sagde: "Kære, bedste ven! Der er noget ret kosteligt, som venter på Dem derinde - en overraskelse uden lige på den kære Sylvesteraften - bliv kun ikke forskrækket."

Det faldt mig tungt på hjertet, mørke anelser rejste sig, og jeg blev ganske beklemt og ængstelig til mode. Dørene blev åbnet, jeg gik rask fremad; jeg trådte ind midt iblandt damerne; på sofaen strålede *hendes* skikkelse mig i møde. Det var *hende* - *hende* selv, som jeg i flere år ikke havde set; mit livs saligste øjeblikke gennemlynede i *én* mægtig fængende stråle mit inderste - intet dræbende tab mere - tilintetgjort var skilsmissens tanke. - Ved hvilket besynderligt tilfælde hun var kommet her, hvilken tildragelse, der havde bragt hende til selskab hos justitsråden, om hvem jeg slet ikke vidste, at han nogensinde havde kendt hende: På alt dette tænkte jeg ikke - jeg havde hende igen! Jeg må have stået der ubevægelig, ligesom pludselig ramt af et trylleslag; justitsråden stødte sagte til mig: "Nå, bedste ven! Nå! hvad siger De?" Mekanisk gik jeg videre frem, men jeg så kun *hende*, og fra mit bespændte bryst undslap med møje de ord: "Min Gud! - min Gud, *Julie* her?" Jeg stod tæt ved tebordet; da først blev Julie mig var. Hun rejste sig og sagde i en næsten fremmed tone: "Det glæder mig ret meget at se Dem her - De ser jo ud til befinde Dem ret vel ud!" - og dermed satte hun sig ned igen og spurgte den dame, der sad ved siden af hende: "Mon vi kan vente os noget interessant på teatret i næste uge?" - Tænk dig, at du nærmer dig den herlige blomst,

som smiler dig i møde med hjemmets søde dufte, men idet du bukker dig, for ret nær at se dens yndige ansigt, skyder en glat, kold basilisk frem af de glinsende blade og vil dræbe dig med sit fjendtlige blik. *Dette* var netop hændt mig! - Jeg gjorde en plump kompliment for damerne, og for at det dumme endnu kunne blive føjet til det giftige, kastede jeg, idet jeg hurtigt trådte tilbage, den rygende kop te ud af hånden på justitsråden, som stod tæt bag ved mig, og ud over hans sirligt krusede kalvekrøs. Man lo over justitsrådens ulykkelige stjerne, og vel endnu mere over min tølperagtighed. Således var alt forberedt til behørig galskab, men jeg mandede mig modigt op i resigneret fortvivlelse. Julie havde ikke leet, mine omstrejfende blikke traf hende og det var mig, som om en stråle af den herlige forbigangne tid, fra kærlighedens og poesiens liv fløj over til mig. Da begyndte en i værelset ved siden af at fantasere på fortepianoet; det bragte hele selskabet i bevægelse. Man sagde, det var en fremmed stor virtuos ved navn Berger, der spillede ganske guddommeligt, og på som man måtte høre opmærksomt efter. "Lad dog være at rasle så skrækkeligt med teskeerne, lille Mine!" råbte justitsråden, og indbød damerne, idet han med pænt bøjet hånd viste hen til døren, og med et sødt "*Eh bien!*", til at træde virtuosen nærmere. Også Julie havde rejst sig og gik langsomt hen til sideværelset. Hendes hele figur havde antaget noget fremmed, hun forekom mig større, mere færdigdannet i næsten yppig skønhed, end tidligere. Det særegne snit på hendes hvide, folderige kjole, som kun halvt skjulte bryst, skuldre og nakke, med vide, posende, til albuen rækkende ærmer, det foran i panden delte, bagpå i mange fletninger besynderligt opsatte hår, gav hende noget antikt; hun

så næsten ud, som Jomfruerne på Mieris' malerier - og dog var det også igen for mig, som om jeg et sted tydeligt og livagtigt havde set for mig det væsen, hvortil Julie var forvandlet. Hun havde taget handskerne af, og selv det kunstfærdige, om håndleddet snoede armbånd manglede ikke, for ved dragtens fuldkomne lighed bestandig med mere levende farver at fremkalde hin dunkle erindring. Julie vendte sig, før hun trådte ind i sideværelset, rundt mod mig, og det var som om det engleskønne, ungdommeligt yndige ansigt var fortrukket til hånende spot; noget forfærdeligt, rædselsfuldt rørte sig i mig, ligesom en gennem alle nerver trækkende krampe. "O, han spiller himmelsk!" hviskede en af den søde te begejstret demoiselle, og jeg ved ikke, hvordan det gik til, at hendes arm hang i min, og jeg førte hende, eller snarere hun mig, ind i sideværelset. Berger lod netop den vildeste orkan bruse frem, de mægtigste akkorder steg og sank lig havets tordnende bølger; det gjorde mig godt at høre! - Da stod Julie ved siden af mig og sagde med sødere, elskværdigere stemme end før: "Jeg ønskede, at du sad ved fortepianoet og sang mildt om den svundne lyst og det tabte håb!" - Fjenden var veget fra mig, og i det eneste navn: Julie! ville jeg udtale al den himmelsalighed, der var kommet i stedet. - Men andre derimellemtrædende personer havde bortfjernet hende fra mig. - Hun undgik mig nu kendeligt, men det lykkedes mig, snart at berøre hendes kjole, snart at indsuge hendes ånde tæt ved hende, og i tusinde blinkende farver opgik den svundne forårstid for mig. - Berger havde ladet orkanen bruse ud, himmelen var blevet klar; som små gyldne morgenskyer drog yndige melodier frem og svævede bort i sødt pianissime. Virtuosen indhøstede et rigeligt

fortjent bifald, selskabet strømmede imellem hinanden og således traf det sig, at jeg, uden at vide af det, stod tæt foran Julie. Ånden blev mægtigere i mig, jeg ville holde fast på hende, omfavne hende i kærlighedens afsindige smerte, men en travl tjeners fordømte ansigt trængte sig ind imellem os; han holdt en stor præsentértallerken i hånden, og råbte ret modbydeligt: "Ønsker De?" - Midt mellem de med dampende punch fyldte glas, stod en sirlig sleben pokal, som det syntes, fuld af den samme drik. Hvorledes den kom imellem de sædvanlige glas, det ved vist *den* person bedst, med hvem jeg efterhånden gør bekendtskab; han skrider frem ligesom Clemens i *Octavianus*, gør en behagelig snirkel med den ene fod og holder ualmindelig meget af røde kapper og røde fjer. - Denne fint slebne og sælsomt blinkende pokal tog Julie og bød mig den og sagde: "Tager du endnu lige så gerne som før glasset af min hånd?" - "Julia! Julia!" sukkede jeg. Idet jeg greb pokalen, berørte jeg hendes spæde fingre, elektriske ildstråler lynede gennem alle mine pulsårer. - Jeg drak og drak - det var mig, som om små blålige flammer knistrede og hvislede om glas og læber. Pokalen var tømt, og jeg ved ikke selv, hvorledes det gik til, at jeg sad på ottomanen i det kun af én alabasterlampe oplyste kabinet - og Julie - Julie sad ved siden af mig og så barnligt og fromt op på mig, ligesom i de svundne dage. Berger var på ny ved fortepianoet, han spillede andanten af Mozarts sublime Es-dur-symfoni, og på sangens svanevinger bevægede og svang sig alt mit højeste sollivs kærlighed og lyst. Ja, det var Julie - Julie selv, engleskøn og mild - vor samtale var længselsfuld elskovsklage, mere blik end ord, hendes hånd hvilede i min. - "Nu slipper jeg dig aldrig, din kærlighed er den gnist, som

gløder i mig, som antænder højere liv i kunst og poesi - uden dig - uden din kærlighed er alt dødt og koldt - men er du da ikke også kommet, for nu at blive min for evigt?" - I det samme øjeblik tumlede en plump figur ind, med edderkoppeben og udstående frøøjne, og skreg med en ret modbydelig pibende stemme og dum latter: "Hvor Satan er da min kone blevet af?" Julie rejste sig og sagde med en fremmed stemme: "Skal vi ikke gå ind til selskabet? min mand søger efter mig. De var ret amusant i aften, min ven! - Bestandig ved lune som i gamle dage, men menagerer Dem bare, når De drikker." - Og den lille person med edderkoppebenene greb efter hendes hånd; hun fulgte ham leende ind i salen. - "Tabt for evigt!" skreg jeg højt. - "Javist, kodillen, min bedste!" brægede et fårehoved, som sad og spillede l'hombre. Ud - ud styrtede jeg i den stormende nat. -

2. Selskabet i kælderen

At spadsere op og ned ad Unter den Linden kan ellers være ganske behageligt, kun ikke en Sylvesternat, når det er hård frost og snefog. Det følte jeg dog til sidst med mit bare hoved og uden kappe, da den ene isnende gysen efter den anden fo'r gennem min feberhede. - Afsted gik det over Operabroen, forbi slottet - jeg drejede om, løb over slusen fordi Mønten. - Jeg var i Jægergaden tæt ved Thiermanns butik. Der brændte venlige lys i værelserne; jeg ville allerede gå ind, fordi jeg frøs alt for stærkt og ret længtes efter en dygtig slurk af noget stærkt; et selskab strømmede netop ud i glad lystighed. De talte om prægtige østers og om den gode vin fra 1811. "Den person havde dog ret," råbte én af dem, som jeg bemærkede ved lygteskinnet, en rank ulan-officer, "der forrige år i Mainz skældte de fordømte karle ud, som i 1794 ikke ville rykke ud med vinen fra anno –11." - Alle lo af fuld hals. Uvilkårligt var jeg kommet nogle skridt videre, jeg blev stående udenfor en kælder, hvorfra et ensomt lys skinnede ud.

Følte ikke den shakespeareske Henry sig engang så udmattet og ydmyg, at han længtes efter det arme kreatur tyndtøl? I sandhed, det samme hændtes mig, min tunge smægtede ret efter en flaske godt engelsk øl. Hurtigt fo'r jeg ned i kælderen. "Hvad ønsker De?" kom herren mig i møde, idet han venligt rettede på huen. Jeg forlangte en flaske bedste engelsk øl og en dygtig pibe tobak, og befandt mig snart i en så sublim philistrismus, at selv Djævelen havde respekt og lod mig være i fred. - O justitsråd! havde du set mig; hvorledes jeg fra din lyse

te-sal var gået ned i den dunkle ølkælder, da havde du vendt dig bort fra mig med ret stolt og foragtelig mine, og mumlet i skægget: "Er det da et under, at et sådant menneske ødelægger den sirligste kalvekrøs?"

Jeg måtte vel forekomme folk noget forunderlig således uden hat og kappe. Der svævede manden et spørgsmål på tungen, da bankede det på vinduet og en stemme råbte ned: "Luk op! Luk op! det er mig!" Værten løb ud, og trådte snart ind igen med to brændende lys, som han løftede højt i vejret i begge hænderne. Efter ham fulgte en meget lang, rank mand. Idet han gik igennem den lave dør, glemte han at dukke sig og fik et kraftigt stød på hovedet; en baret-agtig sort hue, som han bar, gjorde dog at han ingen skade led. Han trykkede sig på en ganske egen måde langs hen ad væggen, og satte sig lige over for mig, mens begge lysene blev posterede på bordet. - Man havde næsten kunnet sige om ham, at han så fornem og utilfreds ud. Han forlangte fortrædeligt øl og en pibe, og gjorde med få drag en så stærk damp, at jeg snart svømmede i en sky. I øvrigt havde hans ansigt noget så karakteristisk og tiltrækkende over sig, at jeg straks holdt af ham. trods hans mørke væsen. Det rigelige sorte hår bar han delt i panden, således at det på begge sider hang ned i små lokker - han lignede et af Rubens' portrætter. Da han havde kastet den store kappe af sig, så jeg, at han var iført en sort kurtka med mange snore; men det påfaldt mig meget, at han havde trukket sirlige tøfler over støvlerne. Jeg bemærkede dette, da han bankede piben ud, som han havde røget færdig på fem minutter. Vor samtale ville ikke rigtig komme i gang, den fremmede syntes meget sysselsat med allehånde sjældne planter, som han havde taget ud af sin botanisérkasse og

betragtede med velbehag. Jeg tilkendegav min forundring over de skønne vækster, og spurgte, da de syntes at være ganske friskplukkede, om han måske havde været i den botaniske have eller hos en kunstgartner? Han smilede temmelig sælsomt og svarede: "Botanik synes ikke at være Deres fag, ellers havde De ikke således kunnet ..." - Han standsede, jeg hviskede sagte: "Dumt!" - "... spørge" lagde han troskyldigt til. "De ville," fortsatte han, "ved det første blik have kendt alpeplanter, og det sådanne, som vokser på Chimborasso." Det sidste ord sagde den fremmede sagte hen for sig, og man kan tænke, at jeg blev ganske underlig til mode derved. Ethvert spørgsmål døde mig på læberne; men bestandig mere og mere rejste der sig en anelse i mit indre, og det var mig, som om jeg egentlig ikke så ofte havde *set*, men ofte *tænkt* mig den fremmede. Da bankede det på ny på vinduet; værten åbnede døren og en stemme råbte: "Vær så god at hænge for Deres spejl!" - "Ah ha!" sagde værten, "der kommer nu general Suwarow så sent." Han hang noget for spejlet, og nu sprang en lille tør mand ind med en plump hurtighed, iført en kappe af en ganske besynderlig brunagtig farve, der, idet manden hoppede omkring i stuen, slog sig på en ganske egen måde i mange folder og krøller om legemet, således at det i skinnet fra lysene næsten så ud som om mange skikkelser fo'r ud og ind mellem hverandre, ligesom ved de enslerske fantasmagorier. Desuden gned han sig i de i de vide ærmer skjulte hænder og råbte: "Koldt! - koldt! - O hvor koldt! - I Italien er det anderledes, ganske anderledes!" - Endelig satte han sig ned mellem mig og den lange og sagde: "Det er da en forfærdelig damp - tobak imod tobak! Havde jeg mig bare en pris!" - Jeg tog den som et spejl blanktslebne ståldåse i lommen,

som du engang forærede mig, og ville byde den lille tobak. Næppe så han den, førend han fo'r med begge hænder hen over den og råbte, idet han stødte den bort fra sig: "Væk - væk med det afskyelige spejl!" Hans stemme havde noget forfærdeligt, og da jeg forundret så på ham, var han blevet en ganske anden. Med et muntert, ungdommeligt ansigt sprang den lille ind, men nu stirrede en oldings dødblege, visne, furede ansigt på mig med hule øjne. Fuld af forfærdelse rykkede jeg hen til den lange. "For Himlens skyld, se dog!" ville jeg råbe, men den lange lagde ikke mærke til det ringeste, men var ganske fordybet i sine chimborassiske planter, og i det samme øjeblik forlangte den lille "nordisk vin", som han preciøst udtrykte sig. Efterhånden blev samtalen mere levende. Den lille var mig vel temmelig uhyggelig, men den lange vidste at sige ret meget, både dybt og fornøjeligt, om ting, der syntes ubetydelige, uagtet han syntes at kæmpe med udtrykket og vel også flere gange blandede et upassende ord med ind, men dette gav ofte netop tingen en snurrig originalitet, og således formildede han, idet han gjorde sig bestandig mere og mere fortrolig med mit indre, det slemme indtryk, den lille gjorde på mig. Denne syntes ligesom at blive drevet af lutter springfjedre, for han rykkede frem og tilbage på stolen, gestikulerede meget med hænderne, og det var mig som om en iskold strøm rislede mig gennem hårene og ned ad ryggen, når jeg tydeligt bemærkede, at han ligesom så ud fra to forskellige ansigter. Fortrinsvis så han tit hen på den lange, hvis bekvemmelige rolighed stak besynderligt af mod den lilles bevægelighed med det gamle ansigt, om end han nu ikke så helt så forfærdet som før på mig. - I sit jordiske livs maskespil ser den indvortes ånd tit ud af

masken med lysende øjne og kender det beslægtede, og således kan det være gået til, at vi tre säregne mennesker i kælderen også havde set på hinanden og kendt hinanden. Vor samtale henfaldt til den slags humor, som kun kommer ud af det dybt og dødeligt sårede gemyt. "Det har også *sin* hage," sagde den lange. "Ak Gud," faldt jeg ind, "hvor mange hager har ikke Djævelen alle vegne slået i for os, i vægge, løvhytter, rosenhække, ved hvilke vi, idet vi strejfer forbi, lader noget af vort dyrebare Jeg blive hængende. Det lader til, højstærede, at vi alle på denne måde allerede har mistet noget, om end jeg i denne nat fortrinsvis mangler hat og kappe. Begge dele hænger, som De ved, på hage i Justitsrådens forgemak." Den lille og den lange fo'r kendeligt i vejret, som om et slag pludselig ramte dem. Den lille så ret hæsligt på mig med sit gamle ansigt, men sprang straks op på en stol og trak klædet tættere sammen over spejlet, mens den lange omhyggeligt pudsede lysene. - Samtalen livede møjsommeligt op igen; man nævnede en skøn ung maler ved navn Philip og billedet af en prinsesse, som han havde fuldendt med al den kærlighedsånd og al den fromme længsel efter det højeste, som herskerindens dybe, hellige sind havde optændt hos ham. "Det er som om det åndede og levede, og dog er det intet portræt, men et *billede*," mente den lange. "Ganske sandt," sagde jeg, "man kunne sige, at det er ligesom stjålet ud af et spejl." Da sprang den lille i vejret, og idet han stirrede på mig med det gamle ansigt og de funklende øjne, skreg han: "Det er dumt! det er rasende! - hvem kan stjæle billeder ud af et spejl? - Hvem kan det? Mente du måske Djævelen? - Ho, ho, broder! han brækker glasset itu med sin plumpe klo, og kvindebilledets fine hvide hænder bliver også

sårede og må bløde. Det er dumt! - Hejsa! - Vis mig spejlbilledet, det stjålne spejlbillede og jeg gør merterspringet for dig, tusinde favne dybt, du bedrøvede svend!" - Den lange rejste sig, gik hen imod den lille og sagde: "Gør han sig ikke så udtilbens, min ven! ellers bliver han kastet op af trappen; det ser vel miserabelt ud med hans eget spejlbillede." - "Ha ha ha ha!" lo og peb den lille med afsindig hån. "Ha ha ha! - mener du det? - Mener du det? - Men jeg har dog min smukke slagskygge. O du jammerlige karl! Jeg har dog min slagskygge!" - og dermed sprang han op af kælderen, endnu udenfor hørte vi ham bræge og le ret ondskabsfuldt: "Jeg har dog min slagskygge!" Den lange var, ligesom tilintetgjort, dødbleg sunket tilbage i stolen, han havde støttet hovedet i begge sine hænder, og et suk åndede tungt i vejret fra hans dybeste bryst. "Hvad fattes Dem?" spurgte jeg deltagende. "O, min herre!" svarede den lange, "dette onde menneske, der lod sig så fjendtlig se for os, der forfulgte mig herhen, lige til min normalknejpe, hvor jeg ellers plejer at være alene, da i det højeste kun måske en jordånd dukker op under bordet og stjæler brødkrummer - dette onde menneske har ført mig tilbage til min dybeste elendighed. Ak! jeg har tabt, jeg har uigenbringelig tabt min - min - farvel, min herre! Farvel!" Han rejste sig og gik midt igennem kælderen op ad døren. Alt forblev lyst omkring ham - han kastede ingen slagskygge. Fuld af henrykkelse løb jeg efter ham. "Peter Schlemihl! - Peter Schlemihl!" råbte jeg glad, men *ham* havde tøflerne båret væk. Jeg så, hvorledes han skrævede bort over Gendarme-tårnet og forsvandt i natten. - Da jeg ville tilbage i kælderen, slog værten døren i for min næse og sagde: "Vor Herre bevare mig for sådanne gæster!" -

3. Syner

Herr Matthieu er min gode ven, og hans portner en årvågen mand. Han lukkede mig straks ind, da jeg trak i klokken i Den gyldne Ørn. Jeg forklarede, hvorledes jeg havde listet mig bort fra et selskab uden hat og kappe, men i den sidste lå min gadedørsnøgle, og at banke min døve opvarterske op var umuligt. Den venlige mand (portneren mener jeg) lukkede et værelse op for mig, satte lysene derind og ønskede mig en god nat. Der var et forhæng for det skønne, brede spejl, jeg ved ikke, hvorledes jeg faldt på at trække det til side og stille begge lysene på konsollen. Jeg fandt mig, da jeg så i spejlet, så bleg og vansiret, at jeg næppe kendte mig selv igen. - Det var mig som om en dunkel figur svævede frem af spejlets dybeste baggrund; alt som jeg fastere og fastere henvendte blik og sans derpå, udviklede der sig, i sælsom magisk glans, tydeligt trækkene af et yndigt kvindebillede - jeg genkendte Julie. Betaget af den inderligste kærlighed og længsel, sukkede jeg halvhøjt: "Julia! Julia!" Da pustede og stønnede det bag ved gardinerne for en seng i den yderste krog af værelset. Jeg lyttede, bestandig mere ængstelig stønnede det. Julies billede var forsvundet; beslutsomt greb jeg et lys, rev gardinerne for sengen rask til side, og så derind. Hvorledes kan jeg beskrive dig den følelse, som gennembævede mig, da jeg så den lille, som lå der med sit ungdommelige, endskønt smerteligt fortrukne ansigt, og i søvne sukkede ret dybt: "Giulietta! Giulietta!" - Dette navn faldt glødende i mit indre - rædslen var veget bort fra mig, jeg tog fat på den lille, rystede ham ret dygtigt og råbte: "Hej, min gode

ven! Hvorledes kommer De i mit værelse, vil De behage at vågne og tjene mig i at gå Fanden i vold!" - Den lille slog øjnene op og så på mig med et mørkt blik: "Det var en ond drøm," sagde han, "jeg takker Dem, fordi De vækkede mig." Han ord klang kun som sagte sukke. - Jeg ved ikke, hvorledes det kom sig, at den lille nu forekom mig ganske anderledes, ja at den smerte, hvoraf han var betaget, trængte ind i mit eget bryst, og at al min vrede tabte sig i dyb vemod. - Der behøvedes kun få ord for at erfare, at portneren af en fejltagelse havde lukket det samme værelse op for mig, som den lille allerede havde taget, at det altså var mig, der var trængt ind på en usømmelig måde og havde forstyrret den lille i hans søvn. "Min herre," sagde den lille, "jeg må i kælderen have forekommet Dem ret gal og kåd, men De må tilregne min adfærd den omstændighed, at jeg, som jeg ikke kan nægte, undertiden betages af et galt spøgeri, der driver mig ud fra kredsen af alt, hvad der passer sig og er anstændigt. Skulle ikke undertiden noget lignende vederfares Dem?" - "Ak Gud! ja," svarede jeg noget forsagt, "så sent som denne selv samme aften, da jeg så Julie igen." - "Julie?" peb den lille med modbydelig stemme, og hans ansigt fortrak sig, så at det pludselig blev gammelt igen. "O, lad mig ligge i fred - vær dog så god at hænge for spejlet, min bedste!" - dette sagde han ganske mat, idet han vendte sig om til væggen. "Min herre," sagde jeg, "min for evigt tabte elskedes navn syntes at vække sælsomme erindringer hos Dem, og De varierer også mærkeligt med Deres behagelige ansigtstræk. Dog håber jeg at tilbringe natten rolig med Dem, hvorfor jeg straks vil hænge for spejlet og begive mig til sengs." Den lille rejste sig op, så på mig med sit ynglingeansigt, med et særdeles mildt, godmodigt blik, greb

min hånd, og sagde, idet han sagte trykkede den: "Sov roligt, min herre! jeg mærker, at vi er ulykkesfæller. - Skulle De også? - Julia - Giulietta - nå, lad det være som det vil, De udøver en uimodståelig magt over mig - jeg kan ikke andet, jeg må åbenbare Dem min dybeste hemmelighed - og da hader, da foragter De mig." Med disse ord stod den lille langsomt op, hyllede sig i en stor, hvid slåbrok og sneg sig sagte og temmelig spøgelsesagtigt hen til spejlet, og stillede sig hen foran det. Ak! - spejlet tilbagekastede rent og klart begge lysene og de øvrige ting i værelset, mig selv; men den lilles figur var ikke at se i spejlet, ingen stråler reflekterede hans ansigt, som var bøjet tæt ind mod det. Han vendte sig om til mig, med den dybeste fortvivlelse i sine miner, han trykkede mine hænder: "De kender nu min grænseløse elendighed," sagde han, "Schlemihl, den rene, gode sjæl, er misundelsesværdig mod mig fordømte. Han solgte letsindigt sin slagskygge, men jeg! jeg gav *hende - hende!* - mit spejlbillede! oh! - oh! - oh!" - Således stønnende dybt, med hænderne trykket for øjnene, vaklede den lille hen til sengen, hvor han hurtigt kastede sig ned. Forstenet blev jeg stående, mistanke, foragt, rædsel, deltagelse, medlidenhed, jeg ved selv ikke alt det, der bevægede sig i mit bryst for og imod den lille. Han begyndte imidlertid snart at snorke så yndigt og melodiøst, at jeg ikke kunne modstå disse toners narkotiske kraft. Hurtigt hang jeg for spejlet, slukkede lysene, kastede mig på sengen ligesom den lille, og faldt snart i en dyb søvn. - Det kunne vel allerede være morgen, da en blændende glans vækkede mig og jeg slog øjnene op og så den lille, der sad ved bordet i den hvide slåbrok, med nathuen på hovedet og ryggen vendt imod mig, og travlt skrev ved begge de atter tændte lys.

Han så ret spøgelsesagtig ud, en gysen fo'r gennem mig; men drømmen greb mig pludselig og bar mig igen hen til justitsråden, hvor jeg sad på ottomanen ved siden af Julie. Men snart forekom det mig, som om det hele selskab var en af de morsomme juleudstillinger, man ser hos Fuchs, Weide, Schoch og andre, og justitsråden var en sirlig figur af sukker med postpapirs kalvekrøs. Træerne og rosenbuskene blev højere og højere. Julie stod op og rakte mig krystalpokalen, hvoraf blå flammer bølgede i vejret. Da trak det mig i armen, den lille stod bag ved mig med det gamle ansigt og hviskede: "Drik ikke, drik ikke, se dog ret på hende! - har du ikke set hende før på Breughels, Callots eller Rembrandts varselsmalerier?" Jeg veg gysende tilbage for Julie, for sandt nok så hun, i sit folderige gevandt med de posede ærmer og i sit hårsmykke, ud ligesom de af Helvedes vanskabninger omgivne lokkende jomfruer på disse mestres billeder. - "Hvorfor er du bange?" spurgte Julie, "jeg ejer jo dog ganske dig og sit spejlbillede." Jeg greb pokalen, men den lille hoppede som et egern op på mine skuldre og viftede med halen i flammerne, idet han kvækkede modbydeligt: "Drik ikke! drik ikke!" Men nu blev alle sukkerfigurerne levende, og bevægede ret komisk de små hænder og fødder. Sukker-justitsråden trippede hen til mig og råbte med en ganske fin stemme: "Hvorfor dog al den spektakel, min bedste? - hvorfor al den spektakel? Sæt dog igen Deres kære fødder ned på jorden, jeg har allerede længe set, at De spadserer oppe i luften, både over stole og borde." Den lille var forsvundet; Julie havde ikke mere pokalen i hånden. "Hvorfor ville du da ikke drikke?" sagde hun, "Så du da ikke, at den rene, herlige flamme, som strålede dig i møde fra pokalen, var det

kys, som du engang fik af mig?" Jeg ville trykke hende ind til mig, men Schlemihl trådte imellem og sagde: "Det er Mina, som har giftet sig med Raskal." Han havde trådt på nogle sukkerfigurer, de stønnede stærkt. - Men snart formerede disse sig til hundrede og tusinde, og trippede omkring mig og op ad mig i broget hæslig vrimmel, og surrede om mig som en bisværm. - Sukkerjustitsråden havde svunget sig op til min halsklud, og denne trak han bestandig fastere og fastere til om mig. "Fordømte sukker-justitsråd," skreg jeg højt og fo'r op af søvnen. - Det var højlys dag. Klokken var allerede elleve middag. "Hele denne ting med den lille var vel også kun en livagtig drøm," tænkte jeg netop, da opvarteren, som trådte ind med morgenmaden, fortalte mig, at den fremmede herre, der havde sovet i samme værelse med mig, var rejst bort ganske tidligt om morgenen, og lod mig hilse på det forbindtligste. På bordet, hvorved den spøgelsesagtige lille sad om natten, fandt jeg et nylig skrevet blad, hvis indhold jeg meddeler dig, da det uden tvivl er den lilles forunderlige historie:

4. Historien om det tabte spejlbillede

Endelig var det dog kommet så vidt, at Erasmus Spikher kunne opfylde det ønske, han havde næret i sit hjerte sit hele liv igennem. Med er glad hjerte og en velspækket pung satte han sig i vognen, for at forlade sit nordlige hjem, og rejse til det skønne varme Vælskland Note 2). Hans kære fromme hustru græd tusinde tårer, hun løftede den lille Rasmus ind i vognen, efter at hun omhyggeligt havde tørret drengen om næse og mund, så at faderen endnu engang rigtigt skulle kysse ham til afsked. "Lev vel! min kære Erasmus Spikher," sagde konen hulkende, "jeg skal nok se godt efter huset, tænk nu ret ofte på mig, bliv mig tro, og tab ikke din smukke rejsehue, når du sidder og sover, som du plejer, og nikker ud af vognen." - Spikher lovede det.

I det skønne Florenz fandt Erasmus nogle landsmænd, som fulde af livslyst og ungdommeligt mod hengav sig til de yppige fristelser, det herlige land så rigeligt frembød. Han viste sig for dem som en køn kumpan, og der blev foranstaltet allehånde lystige lag, som Spikhers særdeles muntre ånd og det talent at forene noget sindrigt med de gale kådheder, gav et vist sving. Således hændte det da, at de unge folk (Erasmus, som først var syvogtyve år gammel, kunne vel henregnes til disse) engang ved nattetid holdt en ret lystig fest i en oplyst lystskov i en eventyrlig duftende have. Hver af dem, kun ikke Erasmus, havde medbragt er yndig donna. Mændene gik i sirlig gammeltysk dragt, damerne vare klædt ganske fantastisk i

brogede, skinnende gevandter, hver på sin egen måde, så at de så ud som omvandrende blomster. Når en af disse havde sunget en italiensk elskovssang til mandolinens strengespil, så istemte mændene under lystig samklang af de med syracuser fyldte glas en kraftig tysk rundsang. - Italien er jo kærlighedens hjem. Aftenvinden susede ligesom i længselsfulde suk, ganske som en elskovshvisken gennembølgede orange- og jasmindufte lystskoven, og blandede sig i den skælmske, spøgende leg, som de yndige piger havde begyndt, idet de opbød alle de små fine buffonnerier, som er de italienske fruentimmer ganske egne. Bestandig højere og lydeligere blev glæden. Friedrich, den mest glødende af dem alle, rejste sig; med den en arm havde han omslynget sin donna, og idet han svang det med perlende syracuser fyldte glas i den anden hånd, råbte han: "Hvor er da himmelsk lyst og salighed at finde uden hos jer, I yndige, herlige italienske kvinder! I er jo kærligheden selv. - Men du, Erasmus," fortsatte han, idet han vendte sig til Spikher, "synes ikke synderlig at føle det, for ikke nok med, at du stik imod al aftale, orden og sædvane, ikke har indbudt nogen donna til vor fest: Du er også i dag så mørk og indesluttet i dig selv, at jeg, hvis du ikke i det mindste havde drukket og sunget tappert, ville tro at du pludselig var blevet en kedsommelig Melankolikus." - "Jeg må tilstå dig, Friedrich," svarede Erasmus, "at jeg nu engang ikke kan glæde mig på den måde. Du ved jo, at jeg har en kær, from kone hjemme, som jeg elsker ret af min ganske sjæl, og mod hvem jeg jo åbenbart begik et forræderi, hvis jeg, selv om det kun er for en aften, i kåd leg valgte mig en donna. Med jer ugifte ynglinge er det en anden sag, men jeg, som familiefader ..." - Alle ynglingene skoggerlo, da Erasmus

ved ordet "familiefader" gjorde sig umage for at sætte det ungdommelige åbne ansigt i alvorlige folder, hvilket da netop faldt meget pudsigt ud. Friedrichs donna lod sig oversætte det, Erasmus havde sagt på tysk, til det italienske, derpå vendte hun sig med alvorligt blik om til Erasmus og sagde, idet hun truede lidt ad ham med løftet finger: "Du kolde, kolde tysker! - tag dig vel i vare, endnu har du ikke set Giulietta!"

I det samme øjeblik raslede det mellem træerne, og fra den dunkle nat trådte en vidunderlig herlig kvindeskikkelse ind i det lyse fakkelskin. Det hvide gevandt, som kun halvt skjulte barm, skuldre og nakke med posede ærmer, som nåede til albuen, kastede sig i rige brede folder. Håret var delt foran i panden og bagtil opsat i mange fletninger. Guldkæder om halsen, rige armbånd som slyngede sig om håndleddene, fuldendte jomfruens antikke pynt; hun så ud som et omvandrende kvindebillede af Rubens eller den sirlige Mieris. "Giulietta!" råbte pigerne, fulde af forbavselse. Giulietta, hvis engleskønhed overstrålede alle, sagde med sød liflig stemme: "Lad mig dog tage del i jeres skønne fest, I vakre tyske ynglinge. Jeg vil hen til ham, der sidder således blandt jer uden lyst og uden kærlighed." Med disse ord gik hun i høj ynde hen til Erasmus og satte sig på den stol, der var blevet stående tom ved hans side, da man havde forudsat, at også han ville medbringe en donna. Pigerne hviskede imellem hinanden: "Se, o se, hvor smuk Giulietta igen er i dag!" og ynglingene sagde: "Hvad går der dog af den Erasmus, han har jo vundet den allerskønneste, vel oven i købet holdt os for nar?"

Erasmus var ved det første blik, han kastede på Giulietta, blevet så ganske besynderlig til mode, at han ikke selv vidste,

hvad der dog så voldsomt rørte sig i ham. Da hun nærmede sig til ham, greb en fremmed magt ham og sammenpressede hans bryst, så at hans åndedræt standsede. Med øjet fast hæftet på Giulietta, med stive læber, sad han der og kunne ikke frembringe et ord, da ynglingene højt priste Giuliettas ynde og skønhed. Giulietta tog en fuld pokal og rejste sig, for venligt at række Erasmus den. Han greb pokalen, berørte i det samme sagte Giuliettas fine fingre. Han drak, flammer strømmede igennem hans årer. Da spurgte Giulietta spøgende: "Skal jeg da være Deres donna?" Men Erasmus kastede sig som afsindig ned for Giulietta, trykkede begge hendes hænder tæt til sit bryst, og råbte: "Ja, ja, det er *dig*, dig har jeg altid elsket, du engelbillede! - Dig har jeg set i mine drømme, du er min lykke, min salighed, mit højeste liv!" - Alle troede, at vinen var løbet Erasmus til hovedet, for således havde de aldrig set ham, han syntes at være blevet en anden. - "Ja, du - du er mit liv, du flammer i mig med fortærende glød. Lad mig forgå - forgå alene i dig, kun i dig vil jeg være til!" Således skreg Erasmus, men Giulietta tog ham blidt i armene; roligere satte han sig ned ved hendes side, og snart begyndte igen det muntre elskovsspil i spøg og sang, som var blevet afbrudt af Giulietta og Erasmus. Når Giulietta sang, var det som om himmeltoner gik ud fra det dybeste bryst, det optændte hidtil ukendt, kun anet lyst hos alle. Hendes fulde, vidunderlige krystalstemme bar en hemmelighedsfuld glød i sig, som ganske og aldeles bemægtigede sig ethvert gemyt. Fastere holdt hver yngling sin donna omslynget, og fyrigere strålede blik i blik. Allerede bebudede er rødt skær morgenrødens frembrud. Da rådede Giulietta til at slutte festen. Det skete. Erasmus ville nu ledsage Giulietta; hun afslog

dette og viste ham det hus, hvor han i fremtiden kunne finde hende. Under den tyske rundsang, som ynglingene endnu istemte for dermed at slutte festen, var Giulietta forsvundet fra lystskoven, man så hende vandre efter to tjenere med fakler gennem en fjerntliggende løvgang. Erasmus vovede ikke at følge hende. - Ynglingene tog nu hver sin donna under armen og gik bort i fuld jublende lyst. Ganske forstyrret og sønderknust af længsel og elskovskval fulgte endelig Erasmus dem; hans lille tjener lyste foran ham med faklen. Således gik han, da vennerne havde forladt ham, gennem en afsidesliggende gade, som førte hen til hans bopæl. Morgenrøden var allerede højt på himmelen. Tjeneren stødte faklen ud på stenbroen; men i de opsprudlende gnister stod pludselig en sælsom figur for Erasmus: En lang, tør mand med spids høgenæse, funklende øjne, ondskabsfuld, sammentrukken mine, i en ildrød kjole med strålende stålknapper. Han lo og råbte med ubehagelig skingrende stemme: "Ho ho! De er nok løbet ud af en gammel billedbog med Deres antikke vams og Deres fjerbaret. - De ser ret pudsig ud, herr Erasmus! Men har De da i sinde at være til nar for folk på gaden? Kryb De smukt tilbage igen i Deres pergamentbind." - "Hvad angår min påklædning Dem?" sagde Erasmus fortrædeligt og ville gå forbi, idet han skubbede den røde karl til side, men denne skreg efter ham: "Nå, nå! De behøver ikke at haste så stærkt; De kan dog alligevel ikke komme hen til Giulietta lige med det samme." Erasmus vendte sig hurtigt om: "Hvad siger De om Giulietta?" råbte han med vild stemme og greb den røde karl i brystet. Men denne vendte sig så hurtigt som en pil og var forsvundet, inden Erasmus vidste af det. -

Erasmus blev stående ganske forbløffet med en stålknap i hånden, som han havde revet af den røde. "Det var vidunderdoktoren, signor Dapertutto; Gud ved, hvad han ville Dem," sagde tjeneren, men en gysen fo'r gennem Erasmus, og hans skyndte sig at komme hjem. -

Giulietta modtog Erasmus med al den vidunderlige ynde og venlighed, som var hende egen. Imod den afsindige lidenskab, som havde opflammet Erasmus, satte hun en mild, uforandret adfærd. Kun nu og da funklede hendes øjne højere, og Erasmus følte, hvorledes en sagte gysen gennembævede ham fra hans inderste, når hun tit ramte ham med et sælsomt blik. Aldrig sagde hun ham, at hun elskede ham, men hendes hele væsen og måde at omgås med ham på, lod ham tydeligt ane det, og således gik det til, at stadig fastere og fastere bånd omslyngede ham. Et sandt solliv begyndte for ham; sine venner så han sjældent, da Giulietta havde ført ham ind i andet fremmed selskab. -

Engang mødte han Friedrich, denne ville ikke give slip på ham, og da Erasmus var blevet ret mild og blød ved mangen erindring om sit fædreland og sit hus, da sagde Friedrich: "Ved du vel, Spikher, at du er gerådet i et ret farligt selskab? Du må dog vel allerede have mærket, at den skønne Giulietta er en af de listigste kurtisaner, som nogensinde har været til. Man fortæller desuden allehånde hemmelighedsfulde, sælsomme historier, som viser hende i et ganske særegent lys. At hun, når hun vil, udøver en uimodståelig magt over menneskene, og fanger dem med uopløselige bånd; ser jeg på dig, er du ganske og aldeles forandret, du har fuldstændig overgivet dig til den forføreriske Giulietta, du tænker ikke mere på din kære fromme

kone." - Da holdt Erasmus begge hænder for ansigtet, han hulkede højt, han råbte sin kones navn. Friedrich mærkede vel, at en indvortes hård kamp var begyndt i ham. "Spikher!" fortsatte han, "lad os rejse hurtigt herfra." - "Ja, Friedrich!" råbte Spikher heftigt, "du har ret. Jeg ved ikke, hvorledes så mørke græsselige anelser pludselig har grebet mig - jeg må bort, bort endnu i dag." - Begge vennerne ilede over gaden, tværs forbi dem gik signor Dapertutto, han lo ham ind i ansigtet og råbte: "Ak, skynd Dem, skynd Dem dog, Giulietta venter allerede med hjertet fuldt af længsel og med øjnene fulde af tårer. Ak, skynd Dem, skynd Dem!" - Erasmus blev ligesom ramt af en lynstråle. "Den karl," sagde Friedrich, "den charlatan er mig af min inderste sjæl modbydelig og at han går ud og ind hos Giulietta og sælger hende sine vidunderessenser." - "Hvad!" råbte Erasmus, "denne afskyelige karl hos Giulietta - hos Giulietta?" - "Men hvor bliver De også så længe af? Alting venter på Dem; har De da slet ikke tænkt på mig?" - Således råbte en blid stemme ned fra balkonen; det var Giulietta, udenfor hvis hus vennerne stod uden at have bemærket det. Med et spring var Erasmus inde i huset. - "Han er nu engang borte og står ikke længere til at frelse!" sagde Friedrich sagte og listede sig bort over gaden. -

Aldrig havde Giulietta været elskværdigere, hun bar samme dragt, som dengang i haven, hun strålede i fuld skønhed og ungdommelig ynde. Erasmus havde glemt alt det, han havde talt med Friedrich om; mere uimodståelig end nogensinde henrev den højeste salighed, den højeste henrykkelse ham, og aldrig før havde Giulietta således uden tilbageholdenhed ladet ham mærke sin inderligste kærlighed. Kun *ham* syntes hun at bemærke, kun for *ham* at være til. - På en villa, som Giulietta

havde lejet for sommeren, skulle der fejres en fest. Man begav sig derhen. I selskabet var en ung italiener, af ret hæsligt udseende og endnu hæsligere sæder; han var ret meget om Giulietta, og vakte Erasmus' skinsyge, så at denne fuld af harme skilte sig fra de andre og listede sig ensomt op og ned i en sidealle. Giulietta opsøgte ham. - "Hvad fattes dig? - er du da ikke ganske min?" - I det samme omslyngede hun ham med sine bløde arme og trykkede et kys på hans læber. Ildstråler gennemlynede ham, i heftigt elskovsraseri trykkede han den elskede op til sig og råbte: "Nej, jeg slipper dig ikke, skulle jeg end forgå i skændsel og fordærv!" Giulietta smilede sælsomt ved disse ord, og dette besynderlige blik ramte ham, som altid vækkede en indvortes gysen hos ham. De gik igen tilbage til selskabet, den modbydelige unge italiener trådte nu ind i Erasmus' rolle; drevet af skinsyge udstødte han allehånde spidse, fornærmende bemærkninger mod tyskere i almindelighed, og i særdeleshed imod Spikher. Denne kunne til sidst ikke tåle det længere; rask gik han løs på italieneren: "Hold på øjeblikket op," sagde han, "med Deres usle stiklerier på tyskere og på mig, ellers kaster jeg Dem ud i dammen derhenne, og så kan De forsøge Dem udi svømmekunsten." - I det samme øjeblik lynede der en dolk i italienerens hånd; da greb Erasmus ham rasende i struben, kastede ham ned og trådte ham med en sådan kraft på nakken, at italieneren rallende opgav sin ånd. - Alle styrtede løs på Erasmus; han var uden samling - han følte sig grebet, revet bort. Da han vågnede ligesom af dyb bedøvelse, lå han i et lille kabinet for Giuliettas fødder; hun holdt ham omfavnet med begge sine arme, hendes hoved var bøjet ned over ham. "Du slemme, slemme tysker,"

sagde hun uendelig blidt og mildt, "hvilken angst har du forårsaget mig! - Jeg har frelst dig fra den nærmeste fare, men du er ikke sikker længere i Florenz, i Italien. Du må bort, du må forlade mig, mig der elsker dig så højt." - Tanken om skilsmissen søndersled Erasmus med navnløs smerte og jammer. "Lad mig blive," skreg han, "jeg vil jo gerne lide døden; er det da værre at dø, end at leve uden dig?" - Da var det ham, som om en sagte, fjern røst smerteligt råbte hans navn. Ak! det var hans fromme, tyske kones stemme. Erasmus forstummede, og på en ganske sælsom måde spurgte Giulietta: "Du tænker vel på din kone? - Ak, Erasmus! Du vil kun alt for snart forglemme mig." - "Kunne jeg kun for evig og altid ganske være din!" sagde Erasmus. De stod lige foran det skønne, brede spejl, som var anbragt på væggen i kabinettet og på begge sider af hvilket der brændte klare vokslys. Fastere, inderligere trykkede Giulietta Erasmus op til sig, idet hun sagte hviskede: "Lad mig beholde dit spejlbillede, du min inderlig elskede! Det skal være mit og blive hos mig for evigt!" - "Giulietta!" råbte Erasmus ganske forundret; "hvad mener du da? - mit spejlbillede?" - Han så i det samme i spejlet, der tilbagekastede ham og Giulietta i søde elskovsfavntag. "Hvorledes kan du da beholde mit spejlbillede?" fortsatte han, "som vandrer med mig alle vegne, og træder mig i møde fra hvert klart vand, fra hver en klarsleben flade?" - "Ikke engang," sagde Giulietta, "ikke engang denne drøm af dit jeg, som den skinner frem af spejlet, vil du unde mig, du som ellers ville være min med liv og sjæl! Ikke engang dit flygtige billede skal blive hos mig og vandre med mig gennem dette usle liv, som nu, da du flygter, vel må blive ensomt, uden lyst og kærlighed?" De hede tårer styrtede ud af Giuliettas skønne

mørke øjne. Da råbte Erasmus afsindig i sin dræbende elskovskval: "Må jeg da bort fra dig - må jeg bort, så skal mit spejlbillede blive dit for evigt og aldrig forlade dig! - Ingen magt - Djævelen selv skal ikke frarive dig det, indtil du har mig selv med liv og sjæl." - Giuliettas kys brændte ham som ild på hans læber, da han havde sagt dette; derpå slap hun ham og udstrakte længselsfuldt sine arme mod spejlet. Erasmus så, hvorledes hans billede trådte ud af det, uafhængigt af hans bevægelser, hvorledes det gled hen i Giuliettas arme, hvorledes det forsvandt med hende i sælsom duft. Allehånde hæslige stemmer brægede og lo med djævelsk hån. Grebet af den dybeste forfærdelses dødskrampe sank han bevidstløs omkuld på jorden; men den frygtelige angst, den rædsomme gysen rev ham ud af hans bedøvelse; han tumlede ud af døren i det tykke mørke og ned ad trappen. Udenfor huset greb man ham og løftede ham ind i en vogn, som hurtigt rullede bort. - "De har altereret Dem noget, ser det ud til," sagde den mand, som havde sat sig ved siden af ham, på tysk, "De har altereret Dem noget; imidlertid vil nu alting gå ganske fortræffeligt, hvis De kun aldeles overlader Dem til mig. Den lille Giulietta har gjort sit og anbefaler Dem til mig. De er også en ret velsignet ung mand og inklinerer forfærdeligt til behagelig spas, som behager mig og den lille Giulietta meget. - Det var dog et ret dygtigt tysk tråd i nakken! - Hvor tungen dog hang den kønne signor Amoroso så blå som et kirsebær ud af halsen - det så ret pudsigt ud, og som han lå og pustede og stønnede og ikke straks kunne fare af sted. - Ha - ha - ha!" Mandens stemme var så modbydelig hånende, hans sniksnak så græsselig, at ordene fo'r som dolkestik ind i Erasmus' bryst. - "Hvem De endog er," sagde

Erasmus, "så ti, ti om den forfærdelige gerning jeg angrer så hårdt" - "Angrer! angrer! Så angrer De vel også, at De har lært at kende Giulietta og at De har vundet hendes søde kærlighed?" - "Ak, Giulietta! Giulietta!" sukkede Erasmus. - "Nå ja," fortsatte manden, "så går De nu i barndom, De ønsker og De vil, men alt skal blive på den lige, jævne vej. Det er rigtignok fatalt, at De har måttet forlade Giulietta, men dog kunne jeg vel, hvis De blev her, unddrage Dem fra alle dolke, Deres forfølgere og selv fra den kære justits." Den tanke at kunne blive hos Giulietta greb Erasmus helt mægtigt. "Hvorledes er det muligt?" spurgte han. - "Jeg kender," fortsatte manden, "et sympatetisk middel, som slår Deres forfølgere med blindhed, kort sagt, som bevirker, at De altid kan lade Dem se for dem med et andet ansigt, så at de aldrig kan kende Dem igen. Så snart det bliver dag, må De være så god at se ret længe og opmærksomt i et eller andet spejl, og jeg foretager da visse operationer med Deres spejlbillede, uden at gøre det den mindste fortræd, så er De i god behold og kan leve uden al fare med Giulietta i fryd og gammen." - "Frygteligt! frygteligt!" skreg Erasmus højt. - "Hvad er da frygteligt, min dyrebareste?" spurgte manden hånligt. - "Ak! jeg - jeg har - jeg - jeg har -" begyndte Erasmus - "Ladet Deres spejlbillede sidde," faldt manden ham hurtigt i talen, "ladet det sidde hos Giulietta? - ha ha ha! Bravissimo, min bedste! Nu kan De løbe gennem enge og skove, steder og byer, indtil De har fundet Deres kone, tillige med Deres lille Rasmus, og igen er en ægte familiefader, omendskønt uden spejlbillede; men det vil Deres kone vel heller ikke tage det så nøje med, da hun jo har Dem med hud og kød, mens Giulietta kun har et skin af Dem, Deres drømme-jeg." - "Ti, du forfærdelige menneske,"

skreg Erasmus; i det samme øjeblik nærmede sig et muntert, syngende optog med fakler, som kastede deres skin ind i vognen, Erasmus så sin ledsager i ansigtet og genkendte den hæslige doktor Dapertutto. Med et spring fo'r han ud af vognen og løb optoget i møde, da han allerede langt borte havde hørt Friedrichs velklingende bas. Vennerne vendte tilbage fra et landligt måltid. Hurtigt underrettede Erasmus Friedrich om alt det, der var hændt ham, og fortav kun tabet af sit spejlbillede. Friedrich ilede med ham i forvejen til staden, og alt det fornødne blev så hurtigt foranstaltet, at Erasmus, da dagen gryede, allerede på en rask hest var langt borte fra Florenz.

Spikher har optegnet mangt et eventyr, som hændte ham på hans rejse. Mærkværdigst er den hændelse, som først ret sælsomt lod ham føle tabet af sit spejlbillede. Han havde nemlig netop, fordi hans trætte hest trængte til hvile, opholdt sig noget i en stor stad, sad, uden at ane noget, ved det stærkt besatte gæstebord og lagde ikke mærke til, at der hang et smukt, klart spejl overfor ham. En satan af en opvarter bagved hans stol så, at stolen var forblevet tom ovre i spejlet, og at der ikke reflekterede sig det ringeste af den person, som sad på den. Han meddelte sin bemærkning til Erasmus' nabo, denne til sin sidemand; der lød en mumlen og hvisken gennem hele rækken omkring bordet, man så på Erasmus, og derpå i spejlet. Endnu havde Erasmus slet ikke bemærket, at alt dette gjaldt ham, da en alvorligt udseende mand rejste sig fra bordet, førte ham hen foran spejlet, så ind i det, og derpå, idet han vendte sig til selskabet råbte højt: "Nej, i sandhed, han har intet spejlbillede!" - "Han har intet spejlbillede - han har intet spejlbillede!" skreg alle imellem hinanden, "en *mauvais sujet*, et *homo nefas*! kast ham

ud af døren!" - Fuld af raseri og skamfuldhed flygtede Erasmus op på sit værelse; men næppe var han der, førend politiet lod ham vide, at han inden en time skulle indfinde sig for stadens høje øvrighed og tage sit fuldstændige, fuldkommen lignende spejlbillede med sig, eller i mangel deraf ufortøvet forlade staden. Han ilede bort derfra, forfulgt af den gabende pøbel, og af gadedrenge, som skreg efter ham: "Der rider han den karl! Han har solgt sit spejlbillede til Satan! Der rider han!" - Endelig var han i det fri. Nu lod han alle vegne hvor han kom, under påskud af naturlig afsky for at se sig reflekteret, hurtigt hænge for alle spejle, og man kaldte ham derfor for spot general Suwarow, da denne gjorde det samme. -

Glade modtog hans kære kone og den lille Rasmus ham, da han havde nået sin fødeby og sit hjem, og snart syntes det ham, som om tabet af spejlbilledet vel kunne glemmes her i rolig, fredelig huslighed. - Det hændte sig en dag, at Spikher, der ganske havde tabt den skønne Giulietta af sind og tanke, legede med den lille Rasmus. Denne havde de små hænder fulde af sod og fo'r dermed Papa op i ansigtet. "Ak, fader, fader, hvor har jeg gjort dig sort, se blot engang!" Således råbte den lille, og hentede, inden Spikher kunne hindre det, et lille spejl, som han holdt op foran faderen, idet han ligeledes selv så i det. - Men straks lod han spejlet grædende falde og løb hurtigt ud af værelset. Noget efter kom konen ind, med forbavselse og skræk i sine miner. "Hvad er det, Rasmus har sagt mig om dig," sagde hun. "At jeg intet spejlbillede havde, ikke sandt, min engel?" faldt Spikher hende ind i talen med et tvungent smil og gjorde sig umage for at bevise, at det vel var afsindigt at tro, at man overhovedet kunne tabe sit spejlbillede, men i det hele taget var

der ikke meget tabt derved, da ethvert spejlbillede dog kun var en illusion, det ledte desuden til forfængelighed at betragte sig selv og for resten delte et sådant billede ens eget jeg i sandhed og drøm. Idet han talte således, havde konen hurtigt trukket klædet til side fra et spejl, som hang i dagligstuen. Hun så i det og sank til jorden, som om en lynstråle traf hende. Spikher løftede hende op, men næppe havde konen sin bevidsthed igen, førend hun stødte ham fra sig med afsky. "Forlad mig!" skreg hun, "forlad mig, frygtelige menneske! det er ikke dig, du er ikke min mand, nej - en Helvedes ånd er du, der vil skille mig fra min salighed, der vil bringe mig i fordærvelse! - bort! forlad mig! Du har ingen magt over mig, fordømte!" Hendes stemme lød gennemtrængende igennem værelset, igennem salen; husfolkene ilede forfærdede til. Erasmus styrtede ud af huset i fuldt raseri og fortvivlelse. - Ligesom drevet af vild afsindighed løb han igennem de ensomme gange i en skov, der lå ved staden. Giuliettas skikkelse steg op for ham i engleskønhed; da råbte han højt: "Hævner du dig således, Giulietta, fordi jeg forlod dig, og i stedet for mig selv kun gav dig mit spejlbillede? Ha, Giulietta! jeg vil jo være din med liv og sjæl! Hun har forstødt mig, hun, for hvem jeg ofrer dig. Giulietta! Giulietta! Jeg vil jo være din med liv og blod og sjæl!" - "Det kan De ganske sikkert, min dyrebareste!" sagde signor Dapertutto, der pludselig stod tæt ved siden af ham i sin skarlagensrøde kjole med de lynende stålknapper. Det var trøstende ord for den ulykkelige Erasmus. Derfor agtede han ikke på Dapertuttos ondskabsfulde hæslige ansigt, han blev stående og spurgte i en ret ynkelig tone: "Hvorledes skal jeg da finde hende igen, hende, som vel er tabt for mig for evigt?" - "Langt fra!" svarede

Dapertutto, "hun er slet ikke langt borte herfra og længes forfærdeligt efter Deres dyrebare jeg, højstærede, da som De indser, et spejlbillede dog kun er en ussel illusion. For øvrigt giver hun Dem, så snart hun ved sig sikker på Deres dyrebare person, nemlig med liv, blod og sjæl, Deres smukke spejlbillede med al taknemmelighed glat og ubeskadiget tilbage." - "Kør mig hen til hende - hen til hende!" råbte Erasmus, "hvor er hun?" - "Der behøves endnu en bagatel," fortsatte Dapertutto, "førend De kan få Giulietta at se og ganske overgive Dem til hende, imod tilbageleveringen af spejlbilledet. De er ikke i stand til så fuldkommen at disponere over Deres dyrebare person, da De endnu er fængslet ved visse bånd, som først må opløses. Deres kære fru gemalinde og den håbefulde lille søn ..." - "Hvad skal det betyde?" fo'r Erasmus vildt i vejret. "En sikker adskillelse af dette bånd," fortsatte Dapertutto, "kunne bevirkes på en ganske let, menneskelig måde. De ved jo fra Florenz, at jeg udmærket forstår af tilberede vidunderlige medikamenter; der har jeg netop sådan et lille husmiddel i hånden, kun et par dråber behøver de at nyde, som er Dem og den kære Giulietta i vejen, og de synker sammen uden at give en lyd fra sig, uden den ringeste smertelige gebærde. Man kalder det vel at dø, og døden skal være bitter, men er da ikke smagen af bitre mandler ganske behagelig, og kun *denne* bitterhed har *den* død, som denne lille flaske indeslutter. Straks efter den glade henslumren vil den dyrebare familie udbrede en behagelig lugt af bitre mandler. - Tag den, højstærede!" Han rakte Erasmus en lille phiole [Note 3)]. - "Forfærdelige menneske!" skreg denne, "jeg skulle forgifte kone og barn?" - "Hvem taler da om gift?" faldt den røde ham ind i talen, "der er kun et velsmagende husmiddel i phiolen. Der stod

vel andre midler til at skaffe Dem Deres frihed til min tjeneste. Men ved Dem selv vil jeg virke, så ganske naturligt, så ganske menneskeligt. Det er nu engang mit liebhaveri. Tag De den trøstigt, min bedste!" - Erasmus havde phiolen i hånden, han vidste selv ikke hvorledes. Tankeløs løb han hjem og op på sit værelse. Hans kone havde tilbragt hele natten under tusinde angster og kvaler, hun blev ved at påstå, at den tilbagekomne ikke var hendes mand, men en Helvedes ånd, som havde antaget hendes mands skikkelse. I det øjeblik Spikher trådte ind i huset, flygtede alle bange tilbage, kun den lille Rasmus vovede at træde nær hen til ham og barnagtigt spørge ham, hvorfor han dog ikke havde bragt sit spejlbillede med sig. Moderen var ved at græmme sig til døde derover. Erasmus stirrede vildt på den lille, han havde endnu Dapertuttos phiole i hånden. Den lille bar sin yndlingsdue på armen; således hændte det, at den nærmede sig med næbbet til phiolen op pikkede på proppen; straks lod den hovedet synke: Den var død. Forfærdet sprang Erasmus op. "Forræder!" skreg han, "du skal ikke forføre mig til denne helvedesdåd!" - Han slængte phiolen igennem det åbne vindue, så at den sprang i tusinde stykker på stenbroen i gården. En yndig mandellugt steg op og udbredte sig i værelset. - Den lille Rasmus var forskrækket løbet bort. Spikher tilbragte den hele dag, martret af tusinde kvaler, indtil midnatten var brudt frem. Da blev Giuliettas billede mere og mere levende i hans indre. - Engang sprang i hans nærværelse et halsbånd i stykker for hende, af disse små røde bær, som damerne bærer som perler. Idet han samlede bærrene op, skjulte han hurtigt ét, fordi det havde ligget ved Giuliettas hals, og gemte det omhyggeligt. Dette tog han nu frem, og idet han stirrede på

det, henvendte han sanser og tanker på den tabte elskede. Da var det, som der af perlen udgik den samme magiske duft, som ellers omflød ham, når han var hos Giulietta. - "Ak, Giulietta! Kunne jeg blot se dig en eneste gang endnu og derpå forgå i skændsel og fordærvelse." - Næppe havde han udtalt disse ord, førend det begyndte at pusle og rasle sagte på gangen uden for døren. Han hørte fodtrin - det bankede på døren. Åndedraget standsede hos Erasmus af anende angst og håb. Han lukkede op, og Giulietta trådte ind i al sin høje skønhed og ynde. Afsindig af kærlighed og lyst sluttede han hende i sine arme. "Nu er jeg her, min elskede," sagde hun blidt og sagte, "men se, hvor trofast jeg har gemt dit spejlbillede!" Hun trak klædet fra spejlet, Erasmus så sit billede, som med henrykkelse slyngede sig op til Giulietta, men uafhængig af ham selv tilbagekastede det ingen af hans bevægelser. Den ene gysen efter den anden gennembævede Erasmus. - "Giulietta!" råbte han, "skal jeg da blive rasende i min kærlighed til dig? - Giv mig spejlbilledet og tag mig selv med liv og blod og sjæl." - "Der er endnu noget mellem os, kære Erasmus," sagde Giulietta, "du ved det - har Dapertutto ikke sagt dig ..." - "For Gud skyld, Giulietta!" faldt Erasmus hende ind i talen, "kan jeg kun på den måde blive din, vil jeg hellere dø." - "Dapertutto," blev Giulietta ved, "Dapertutto skal heller ikke på nogen måde forlede dig til en sådan gerning. Slemt er det rigtig nok, at et løfte og en præsts velsignelse nu engang formår så meget. Men det bånd, der binder dig, må du opløse, for ellers bliver du aldrig fuldkommen min, og dertil gives der et andet, bedre middel end det, Dapertutto har foreslået." - "Hvori består det?" spurgte Erasmus heftigt. Da slyngede Giulietta sin arm om hans hals, og med hovedet lænet

op til hans bryst, hviskede hun sagte: "Du skriver på et lille blad dit navn Erasmus Spikher, under ordene: Jeg giver min gode ven, Dapertutto, magt over min kone og mit barn, så at han kan skalte og valte med dem efter behag og opløse det bånd, som binder mig, fordi jeg fra nu af med mit legeme og med min udødelige sjæl vil tilhøre Giulietta, som jeg har valgt mig til kone, og med hvem jeg nu agter at forbinde mig for evigt ved et særdeles løfte." - Det isnede og trak Erasmus igennem alle hans nerver; ildkys brændte på hans læber; han havde det blad i hånden, som Giulietta havde givet ham. - Kæmpestor stod pludselig Dapertutto bag ved Giulietta, og rakte ham en metalpen. I samme øjeblik sprang en lille åre på Erasmus' venstre arm og blodet sprøjtede ud. - "Dyp pennen - dyp den! - Skriv - skriv!" skreg den røde. - "Skriv! skriv, min evig, eneste elskede!" hviskede Giulietta. Allerede havde han fyldt pennen med blod; han satte sig ned for at skrive. Da gik døren op; en hvid skikkelse trådte ind; med de spøgelsesagtigt stive øjne fæstet på Erasmus råbte den smerteligt og hult: "Erasmus! Erasmus! - Hvad vil du? - For Frelserens skyld! afstå fra den skrækkelige gerning!" - Erasmus genkendte i den advarende skikkelse sin hustru; han kastede papir og pen langt bort fra sig. - Funklende lynstråler fo'r ud af Giuliettas øjne; græsseligt fortrukkent var hendes ansigt; hendes legeme brændte som en glød. - "Vig bort fra mig, Helvedes ånder! I skal ingen del have i min sjæl! I Frelserens navn, vig bort fra mig, slange! - Helvede gløder ud af dig!" - Således skreg Erasmus og stødte med kraftig hånd Giulietta, som endnu stadig holdt ham omslynget, tilbage. Da peb og hylede det i skærende toner, og det viftede omkring i værelset ligesom med sorte ravnevinger. - Giulietta

og Dapertutto forsvandt i den tykke, stinkende damp, der ligesom strømmede ud af væggen og slukkede lysene. Endelig brød morgenrødens stråler igennem vinduet. Erasmus begav sig straks til sin kone. Han fandt hende ganske mild og sagtmodig. Den lille Erasmus sad allerede ganske munter på hendes seng; hun rakte den udmattede mand hånden og sagde: "Jeg ved nu alt det slemme, der er hændt dig i Italien, og beklager dig af mit ganske hjerte. Fjendens magt er meget stor, og ligesom han er hengiven til alle mulige laster, så stjæler han også, hvor han kan komme til det, og har ikke kunnet modstå sin lyst til at berøve dig dit skønne, fuldkommen lignende spejlbillede på en ret underfundig måde. - Se dog engang i spejlet der, kære, gode mand." - Spikher gjorde det, skælvende over hele sit legeme, med en ret ynkelig mine. Spejlet forblev blankt og klart, ingen Erasmus Spikher så ud af det. - "Denne gang," fortsatte konen, "er det ret godt, at spejlet ikke tilbagekaster dit billede, for du ser forfærdelig dum ud, kære Erasmus! Men du vil for resten vel begribe af dig selv, at du uden spejlbillede kun er til spot for folk, og ikke kan være nogen ordentlig, fuldstændig familiefader, som indgyder kone og børn respekt. Lille Rasmus ler dig allerede ud, og vil med det første male et knebelsbart med kul på dig, fordi du ikke selv kan se det. Spadsér du kun en lille smule omkring i Verden og søg ved lejlighed at franarre Fanden dit spejlbillede. Når du har det igen, skal du være mig hjertelig velkommen. Giv mig et kys (Spikher gjorde det); og så - lykke på rejsen! - Send Rasmus nu og da et par nye bukser, for han slider meget på knæene og bruger en del par om året. Men hvis du kommer til Nürnberg, så må du også sende ham en træ-husar og en peberkage, som

det sømmer sig for en kærlig fader. Lev nu ret vel, kære Erasmus!" Konen vendte sig om på den anden side og sov ind. Spikher løftede den lille Rasmus op og trykkede ham til sit hjerte, men lille Rasmus skreg af fuld hals; da satte Spikher ham ned på gulvet igen og gik ud i den vide verden. - Han traf engang på en vis Peter Schlemihl, der havde solgt sin slagskygge. De ville gå i kompagniskab, således at Erasmus Spikher skulle kaste den fornødne slagskygge, Peter Schlemihl derimod reflektere det fornødne spejlbillede; men der blev intet deraf.

Og dermed ender historien om det tabte spejlbillede.

Postscript af den rejsende entusiast

- Hvad er dog det, som ser ud af dette spejl? - Er det også virkelig mig? - O Julie - Giulietta - englebillede - helvedesånd - henrykkelse og kval - længsel og fortvivlelse! - Du ser, min kære Theodor Amadäus Hoffmann! at kun alt for ofte en fremmed dunkel magt synligt træder ind i mit liv, og idet den bedrager søvnen for de bedste drømme, skubber helt sælsomme skikkelser i vejen for mig. Ganske opfyldt af Sylvesternattens syner, tror jeg næsten at hin justitsråd virkelig var af sukker, hans teselskab en jule- eller nytårsudstilling, men den yndige Julie det forføreriske kvindebillede af Rembrandt eller Callot, som bedrog den ulykkelige Erasmus Spikher for hans skønne, vellignende spejlbillede. Tilgiv mig det!

Om "Sylvesternatten"

Forfatter: E. T. A. Hoffmann (1776-1822).
Org.udgave: *Die Abenteuer der Silvesternacht.* E. T. A. Hoffmann: *Fantasiestücke in Callot's Manier.* Vierter und letzter Band. C. F. Kunz, Bamberg 1815
Denne udgave baseret på: *Fortællinger af E. T. A. Hoffmann*. Paa Dansk oversatte af A. P. Liunge. 2den Deel. Trykt paa Oversætterens Forlag, København 1821.
Oversætter: Andreas Peter Liunge (1798-1879).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Camille Rogier: "*L'Homme au sable*", i *Contes Fantastiques de E. T. A. Hoffmann*. Tome Troisième. Camuzeaux, Libraire-Éditeur, Paris 1836..

ISBN 978-87-7979-839-7

2. ebogsudgave, tidligere udgivet som en del af ISBN 978-87-7979-094-0.

© 2023 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

Note 1: **Udgiverens forord:** Udgiveren skal her forstås som Hoffmann selv, der "udgiver" indholdet af en bekendts dagbog.*Red.anm.*

Note 2: **Vælskland:** Italien. *Red.anm.*

Note 3: Dapertuttos phiole indeholdt sikkert rectificeret kirsebær-laurbær vand, eller såkaldt blåsyre. Nydelsen af en meget ringe kvantitet af dette vand (mindre end en unze) frembringer de beskrevne virkninger. Se Horns 'Archiv für mediz. Erfahr.' 1813 s. 510.